

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Aylık Eğitim Dergisi

SAYI 7 | MAYIS 2021

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan
Bireylerin Değerlendirilmesi
Teknoloji Bağımlılığı

Apraksi Nedir?

Rett Sendromu

Bipolar (İkiuçlu)

Bozukluklar

İşitme Yetersizliği olan Çocuklar

için Kaynaştırma Eğitimi

Okul Öncesi Dönemde İletişimin

Önemi

Zihinsel Engelli Bireylerin

Gereksinimleri

Sınav Stratejileri 2

İletişim Becerileri

Kediler Konuşur Mu?

GÜMÜŞHANE REHBERLİK ve ARAŞTIRMA MERKEZİ AYLIK EĞİTİM DERGİSİ

İMTİYAZ SAHİBİ

Taner ŞİMŞEK

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü

EDİTÖR

Hüseyin SARI

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısı

İnsanlar pek farkında değil gibiler
ama dünyaya bakışları aynı
zamanda bir karakter itirafıdır.

Ralph Waldo
Emerson

İÇİNDEKİLER

4

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREYLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ALİ BIÇAKCI-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

6

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI

CİHAT TAŞKIN-PSİKOLOJİK DANIŞMAN

7

APRAKSİ NEDİR?

FUNDA CİVİL-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

8

RETT SENDROMU

HACER BALKI-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

10

BİPOLAR (İKİÜÇLÜ) BOZUKLUKLAR

İREM BOZKURT-PSİKOLOJİK DANIŞMAN

11

İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR İÇİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ

KÜBRA YİĞİT-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

12

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE İLETİŞİMİN ÖNEMİ

ÖZLEM YILMAZ-OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİ

13

ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERİN GEREKSİNİMLERİ

RİDVAN TILU-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

14

SINAV STRATEJİLERİ 2

SİBEL BOZBAŞ ELAMAN-PSİKOLOJİK DANIŞMAN

16

İLETİŞİM BECERİLERİ

SİNAN KARAKUŞ-PSİKOLOJİK DANIŞMAN

17

KEDİLER KONUŞUR MU?

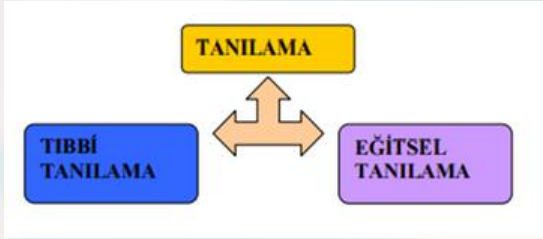
TOLGA SAĞLAM-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREYLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğrenme yetersizliği olan çocukların erken tespiti zordur ama imkânsız değildir. Özel öğrenme güçlüğü pek çok sorun veya hastalıkta olduğu üzere erken tespit edilebilir. Özellikle anneler, çocuklarının diğer çocuklarından ya da akranlarından farklı gelişimini fark edebilirler. Ebeveynlerin bazıları süreci izlemekte bazıları ise nereden ve nasıl yardım alacağını bilmediğinden soruna müdahale etmekte geç kalınmaktadır. Bu nedenle erken müdahaledeki çok değerli zamanlar kaybedilmektedir. Öğrenme sorunlarının erken fark edilmesi ve müdahalede, okul öncesi eğitimcilerinin ve çocuk hekimlerinin oldukça önemli rolleri bulunmaktadır. Ancak ortaya çıkan araştırmalar ve yaşanan deneyimlere göre öğrenme güçlükleri konusunun yeteri kadar bilinmemesinden dolayı anneler, eğitimciler ve doktorlar tarafından sorunlar erken fark edilse de, gerekli değerlendirme ve müdahale zamanında yapılamamaktadır (Doğan, 2012).

Özel eğitim ile ilgili ülkemizde var olan yasa ve yönetmelikler incelendiğinde, öğrenme güçlüğü olan bireylerin de diğer tüm yetersizlik grupları ile aynı şekilde tanılandığı ve öğrenme güçlüğü olan bireylerin tanılanmasına ilişkin herhangi farklı bir uygulamanın yer almadığı görülmektedir. Ülkemizde öğrenme güçlüğü şüphesi olan bireylerin tanılanma süreci iki aşamada gerçekleşmektedir. Tanılama sürecinde ilk aşama tıbbi tanılamadır.

1. Tıbbi Tanılama

Özel öğrenme güçlüğü yaşadığına yönelik bulgular gösteren bireyler ülkemizde tanılama işlemine tabii tutulmaktadır. Bu işlem iki adımda yerine getirilmektedir. Bu adımın ilki, tıbbi tanı koymaya yetkili devlet bünyesindeki hastanelerde ve eğitim araştırma hastanelerinde öğrenme güçlüğünden etkilendiği düşünülen çocukların tanı almasıyla başlamaktadır. Öğrenme güçlüğü'nün tıbbi tanısını koymaya yetkili bu hastanelerde Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) kurulu oluşturulmuştur. Kurulda bulunan kişiler ve uzmanlık alanları şu şekildedir:

Birden fazla uzmanlık dalını ilgilendiren gereksinim tespitinde Kurul, aşağıdaki branşlardan en az dört uzman hekim, Kurul başkanı ve ÇÖZGER yetkili hekimi olmak üzere en az 6 daimi üyeden oluşur. Bunlar; Çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanları ya da yan dal uzmanları, Göz hastalıkları uzmanı, Kulak burun boğaz hastalıkları uzmanı,

Çocuk cerrahisi uzmanı, Çocuk nörolojisi uzmanı, Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı, Fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzmanı, Ortopedi ve travmatoloji uzmanı Kurul başkanının teklifi ve başhekimin onayı ile diğer branşlardan çocuğun hastalık durumuna göre kurula ilgili branş uzmanı davet edilebilir. Bu hâlde ilgili branş uzmanı geçici Kurul üyesi olarak raporu imzalar (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019, madde 6).

“Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER): Sağlık kurulunca hazırlanan çocuğun özel gereksinimlerini belirten belgeyi ifade etmektedir”. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik'in gereksinim değerlendirme başlıklı 5. Maddesinde özel gereksinime sahip çocukların değerlendirilmeleri kapsamında, Çocuklar İçin İşlevsellik Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF-CY) sistemi kullanılmaktadır. Bu sistem Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından geliştirilmiş ortak bir kullanım dili oluşturulması amaçlanmıştır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

ÇÖZGER raporunun alınması ve düzenlenmesine yönelik, öğrencinin bakımını üstlenen kişi yazmış olduğu dilekçe ile ÇÖZGER vermeye yetkili devlet hastaneleri ve eğitim-araştırma hastanelerine başvurur. Daha önce çocuğu takip eden bir hekim olmaması durumunda ÇÖZGER yetkisi tanınan doktor başvuruya yönelik işlemleri başlatır. Daha sonra çocuğu takip etmekle sorumlu olan ÇÖZGER doktoru ya da çocuğu önceden takip eden bir doktorun bulunması durumunda çocuk hakkında aile bireylerinden çocuğun durumu ve ihtiyaçları hakkında bilgi alınır. Çocukla ilgilenen doktor uzmanlık alanına yönelik incelemeyi yaptıktan sonra Çocuk Özel Gereksinim Alan Kılavuzuna bakarak bir değerlendirme yapar. Eğer doktor, çocuğun özel durumu ve tanısının farklı bir alanla ve uzman ile ilişkili olduğunu düşünüyorsa, bir form hazırlayarak çocuğu ilgili doktorlara gönderir. Kendisine yönlendirilen ilgili alan uzmanları çocuk ile ilgili konsültasyon formunu tam ve doğru olacak şekilde düzenler. “Konsültasyon formuna poliklinik muayene tarihi, poliklinik kayıt numarası, özel gereksinim durumuna ilişkin tanıları, ICD kodları, klinik bulgular, radyolojik tetkikler ve laboratuvar bilgileri, işlev ve etkinlik kısıtlılıkları ile kendi alanına ilişkin çocuğun özel gereksinimleri ve gerekli olan hizmetler yazılarak imzalanır” (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019, madde 8). İmzalandıktan sonra kaşeleme işlemi yapılır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

Yapılan tıbbi tanılama sonucunda incelemeyi yapan hastanenin vermiş olduğu ÇÖZGER raporlarının üzerine kaç yıl geçerli oldukları belirtilmektedir. Verilen bu raporlar kişinin gereksinim düzeyine ve ihtiyaçlarına bağlı olarak sürekli veya süreli olarak verilebilmektedir. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik'in raporların geçerlilik süresi başlıklı 11. Maddesi 2., 3., 4., 5 ve 7. Maddelerinde şu şekilde açıklanmıştır:

(2) Çocuğun gereksinim durumunun ilaç tedavisi, cerrahi tedavi ve/veya rehabilitasyon uygulamaları ile zaman içinde azalma ihtimali olduğu ve hastalık bulgularının tam olarak görülemediği hâllerde süreli rapor düzenlenir.

(3) Çocuğun gereksinim durumunun sabit kalması veya artması söz konusu olan hastalıklar için sürekli rapor düzenlenir.

(4) Çocuğun özel gereksiniminin değişmesi hâlinde bakım veren kişinin talebi ve ilgili branş hekiminin kurula sevkı uygun görmesi üzerine süre aranmaksızın çocuğun özel gereksinimi yeniden değerlendirilir ve yeni rapor düzenlenir.

(5) Kurumların ilgili mevzuatı gereğince, gerekçesi belirtilerek yazılı kontrol muayenesi talebinde bulunulması durumunda sağlık kuruluşunca yeniden rapor düzenlenir.

(7) Süreli olarak düzenlenen raporlarda, sürenin bitmesine altı aydan kısa bir süre kalması durumunda, çocuğa bakım veren kişinin talebi üzerine tekrar rapor verilebilir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

Buna ek olarak ÇÖZGER raporunda sürekli ve süreli ibareleri bulunanların bu raporları on sekiz yaşını doldurdıkları andan itibaren geçersiz sayılır. İlgili yönetmelik gereğince rapor alan kişinin aldığı mevcut raporun geçerliliğini yitirmesine, on sekiz yaşının doldurulmasına 3 ay kala, ilgili kişinin isteği doğrultusunda "Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik" kuralları doğrultusunda tekrardan rapor çıkarılabilir ve çıkarılan bu raporlar on sekiz yaş doldurulduktan sonra da rapor sahipleri tarafından kullanılabilir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı tarafından, 20.02.2019 tarihli 30692 sayılı resmî gazetede yayınlanan "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik" ile bu tarihten sonra alınacak Engelli Sağlık Kurulu Raporları geçerliliğini kaybetmiş bunun öncesinde alınan raporlar geçerliliğini korumuştur. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) kurulunda yer alan uzmanlar yaptıkları değerlendirmeler sonucu başvuran bireyin engel oranını belirlemektedir. Engel oranı Özel Gereksinimi (ÖGV) vardır şeklinde olduğunda ki bu oran %20 ile %39 engel oranına karşılık gelmektedir. Bu kişiler eğitimsel değerlendirme ve destek eğitim hizmetleri için Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine başvurabilmektedirler (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

Aşağıda Şekil 1.'de ÇÖZGER özel gereksinim düzeyi ve engel oranları gösterilmektedir. Şekil 1.'de; tıbbi değerlendirme yapılan bireylerin, özel gereksinimden etkilenme düzeyi "Özel Gereksinimi Vardır (ÖGV)" ibaresi ile açıklanmışsa, bu bireyin engel oranının %20-39 arasında olduğu, özel gereksinimden etkilenme düzeyi "Hafif Düzeyde

ÖGV" şeklinde belirtilmişse, bu birey için engel oranının %40-49 arasında olduğu, özel gereksinimden etkilenme düzeyi "Orta Düzeyde ÖGV" şeklinde belirtilmişse, bu birey için engel oranının %50-59 arasında olduğu, özel gereksinimden etkilenme düzeyi "İleri Düzeyde ÖGV" şeklinde belirtilmişse, bu bireyin sahip olduğu engel oranının %60-69 arasında olduğu, özel gereksinimden etkilenme düzeyi "Çok İleri Düzeyde ÖGV" şeklinde belirtilmişse bireyin engel oranının %70-79 olduğu, özel gereksinimden etkilenme düzeyinin "Belirgin Özel Gereksinimi Vardır (BÖGV)" şeklinde belirtildiği bireylerde ise, engel oranının %80-89 aralığında olduğu ve son olarak özel gereksinimden etkilenme düzeyinin "Özel Koşul Gereksinimi Vardır (ÖKGV)" şeklinde belirtildiği durumlarda ise, bireylerin engel oranının %90 ile %99 arasında olduğu belirtilmiştir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

Ayrıca Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik'in kazanılmış haklar başlıklı 15. Maddesinde "Bu Yönetmelikte geçen "Çok ileri düzeyde ÖGV", "Belirgin ÖGV" ve "Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)" ifadeleri, ilgili mevzuatın uygulanması açısından ağır engellilik durumunu ifade eder" şeklinde açıklanmıştır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı, 2019).

MEVZUATLA UYUM ARANDIĞINDA KULLANILACAK TABLO		
Özel Gereksinim Kodu	Özel Gereksinim Düzeyi	Engel Oranı (%)
1	Özel gereksinimi vardır (ÖGV)	20-39
2	Hafif düzeyde ÖGV	40-49
3	Orta düzeyde ÖGV	50-59
4	İleri düzeyde ÖGV	60-69
5	Çok ileri düzeyde ÖGV	70-79
6	Belirgin özel gereksinimi vardır (BÖGV)	80-89
7	Özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV)	90-99

gösterilmektedir

ÇÖZGER Kurulu tarafından verilen heyet raporlarının geçerliliğine ilişkin süreler bu rapor üzerinde yazılmaktadır. Verilmiş olan bu sürenin tamamlanması durumunda ilgili bireyin hastaneden tekrar randevu alarak ÇÖZGER Kurulu tarafından gerekli inceleme ve tetkiklerin yapılması neticesinde kurul raporunu yenilemesi gerekmektedir. Buna ek olarak RAM tarafından verilen eğitimsel değerlendirme raporlarının da yenilenmesi gerektiği bilinmelidir (Görgün, 2017).

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI

Teknoloji bağımlılığının başladığını ya da başlamak üzere olduğunu aşağıdaki davranışlardan anlayabiliriz:

- Teknoloji (bilgisayar/tablet/telefon/internet/sanal oyun) başında harcanan vaktin giderek artması
 - Teknolojiden uzak kalınca huzursuzluk, uykusuzluk, öfke gibi yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması
 - Ruhsal, sosyal, adli ya da bedensel bir sorun oluşturmaya rağmen teknoloji kullanımına devam edilmesi
 - Teknoloji başında geçirilen vakitle ilgili kontrolün kaybedilmesi
 - Planlanandan daha fazla teknoloji karşısında kalınması
 - Zamanın büyük çoğunluğunun fiilen ya da zihnen teknolojiyle meşgul olması
 - Teknolojinin, kişinin sorumluluklarını (iş, okul, aile, bireysel temizlik gibi) yerine getirmesinin önüne geçmesi
- Hiç şüphesiz insan bağımlılık noktasına bir anda gelmez, bu süreç adım adım ilerler. Bu adımlar, bağımlılığın gelişmekte olduğuna dair ciddi ve önemli işaretlerdir. Dolayısıyla söz konusu adımların takip ve kontrol edilmesi bağımlılığın başlamadan önlenmesi ve engellenmesi için çok önemlidir.

Sebepler Neler Olabilir?

- Kontrolsüz ve ölçsüz kullanımın ne olduğuna dair bilgi eksikliği
- Bağımlılığın sonuçlarını bilmemek veya önemsememek
- Merak duygusunu kontrol edememek
- Bağımlı arkadaş çevresinin içerisinde bulunmak
- Can sıkıntısı ve yapacak daha iyi bir şey bulamamak
- Dışlanma korkusuyla arkadaşlarının her istediğini kabul etmek
- Problemleri nasıl çözeceğini bilmemek ve sorunları çözmek yerine teknolojiye yönelmek
- Sosyal ilişkiler kurmakta güçlük çekmek
- Gerçek dünyada başarısız olan şeyleri sanal dünyada elde etmeye çalışmak

Kullanmak Ama Nasıl

Sorumlu Kullanım: Kullanım ile kimseye zarar vermemek ve genel ahlaki kriterlerin sanal alemde de geçerli olduğunu unutmadan kullanmak.

Güvenli Kullanım: Kötü niyetli kullanıcıların kişiye zarar vermesini önleyecek, özel hayatı, mahremiyeti, güvenliği koruyacak şekilde kullanmak.

Aktif Kullanım: Kullanımı sadece mevcut sanal malzemenin tüketilmesi olarak değerlendirmeyip sanal alemde herkesin yeteneğine ve ilgisine göre bir şeyler üretmeye çalışarak kullanması.

İşlevsel Kullanım: Sadece oyun ve sohbet değil günlük hayatı kolaylaştıracak site ve uygulamaları bilerek ve öğrenerek kullanmak.

Faydalı Kullanım : Sanal alemdeki gerekli gereksiz her şeyi seçmeden süzmeden kullanmak değil işe yarayacak site ve uygulamaları kullanmak.

Bilinçli Kullanım: Sanal alemdeki doğru bilgi kaynaklarını bilmek, yanlış bilgileri ve yanlış bilgi kaynaklarını ayırt edebilmek ve sadece internette yazdı diye bir şeylere inanıp ona göre düşünce ve davranış geliştirmeyecek şekilde kullanmak.

Çevreci Kullanım : Çevreye zarar vermeyecek şekilde kullanmak.

Stratejik Kullanım: Arama motorlarında çıkan sonuçları dikkate alarak kullanmak.

Dürüst Kullanım: Sanal ortamlardaki malzemeyi telif hakkına riayet ederek kullanmak.

Sağlıklı Kullanım: Yanlış duruş veya uzun oturular sebebiyle bedene zarar vermeyecek şekilde kullanmak.

Bilgili Kullanım: Temel teknoloji bilgisine sahip olarak kullanım.

Sınırlı kullanım: Günlük süre sınırı koyarak kullanım.

Adım Adım Teknoloji Bağımlılığı

İLK ADIM: Deneysel kullanımdır. Kişi herhangi bir şekilde bir site, bir oyun, bir uygulama vb. duyar ve onu merak eder. Bu merakını gidermek için o siteye girer, o oyunu oynar veya o uygulamayı kullanır. Birinci adım problem teşkil etmez. Denemiş, bitmiştir. Merak giderilmiştir.

İKİNCİ ADIM: Sosyal kullanımdır. Kişinin çevresinde belli bir oyunu oynayan, belli bir siteye giren ya da belli bir uygulamayı devamlı ve düzenli kullanan bir arkadaş grubu varsa o gruba girmek için ya da o grupta kalmak için kendisi de o siteye girer, o oyunu oynar, o uygulamayı kullanır. Çünkü bunun dışında bir davranışta bulunursa içinde bulunduğu grubun gündeminin dışında kalacaktır. Dolayısıyla deneysel kullanımı sosyal kullanım takip eder ki, bugün sosyal kullanım genellikle bağımlılığı başlatan ya da sürdüren sebep olarak görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ ADIM: Bir amaca dönük kullanımdır. Bu amaçların birincisi zevk almak, diğeri problemlerden kaçmaktır. Boş zamanlarında yapacak çok fazla etkinlik bulamayan, aktif bir sosyal çevreye sahip olmayan insanlar can sıkıntısından kurtulmak için genellikle teknoloji kullanımını tercih ederler. Öte yandan kişi işinden, okulundan ya da kendinden kaynaklanan problemleri çözemediği, çözmek istemediği ya da çözmeye gücü yetmediği için problemlerini bir süre için bile olsa unutmak amacıyla teknoloji kullanımına yönelir. Böylece problemlerinin olduğu dünyadan sıyrılır. Kısa vadede çözüm gibi gözükse de uzun vadede çözülmeyen problemler varlığını devam ettirmekte, çoğu zaman da olduğu gibi kalmayıp büyümektedir.

DÖRDÜNCÜ ADIM : Bağımlı kullanımdır. Bu adıma gelindiğinde kişinin artık kullanmak için herhangi bir sebebe ihtiyacı yoktur. Merak etsin etmesin, sosyal çevresi bağımlı olsun olmasın, hayatında problemler olsun olmasın kişi artık bağımlısı olduğu teknoloji aracını kullanacaktır. Merak edecek bir şey yoksa arayıp bulacak, sosyal çevresinde kullanıcı yoksa kullanıcılardan oluşan bir sosyal çevre edinecek, bütün vaktini kullanımla dolduracağı için canı sıkılmayacaktır.

APRAKSİ NEDİR?

Dil ve konuşma problemleri birbirinden ayrılmaktadır. Çocuk söylenenleri anlamada ve kendisini ifade etmede güçlük çekiyorsa bu dil bozukluğudur. Dil bozukluğu olan çocuklar yaşlılarına göre daha kısa cümleler kurarlar, ekleri eksik ya da yanlış kullanırlar ve sözcük dağarcıkları sınırlıdır. Konuşma bozukluğu ise çocuğun konuşma seslerini düzgün veya akıcı şekilde üretememesidir. Çocuk “r” sesini söyleyemeyebilir ya da konuşma esnasında takılmalar sergileyebilir.

Gelişimsel konuşma apraksisi, beyinden gelen mesajın konuşma kaslarına doğru şekilde iletilmemesi sonucunda ortaya çıkan motor bir konuşma bozukluğudur. Bu durum kasların yetersizliğinden değil, beynin konuşma eylemi için gereken konuşma organlarını (dudak, çene, dil gibi) hareket ettirme konusunda sorun yaşamasından kaynaklanmaktadır. Apraksi görülen çocuklarda sesleri, heceleri ve kelimeleri söylemede sorunlar görülmektedir. Çocuk ne demek istediğini bilse de bu sorun yüzünden kendisini ifade etmekte zorluk çekmektedir. Apraksi, konuşma anlaşılabilirliğini ciddi oranda etkileyebilen bir konuşma bozukluğudur. Bazı belirtilerinden söz etmek gerekirse:

- Dil gelişiminde gecikme gözlemlenebilir.
- Söylenen sözcük uzadıkça yapılan hatalar artar.
- Yapılan sesletim hataları tutarsızdır.
- Anlama becerisi sözel ifade etme becerisinden daha iyidir.
- Çocuk hatanın farkında olduğu için sözcüğü tekrar ederek düzeltmeye çabalar.
- Konuşma esnasında arama davranışı gözlenir (dilin doğru konumunu arama gibi).
- Sesleri ve heceleri doğru dizine koymada sorun yaşanır.
- Sesler arasında uzun duraklamalar görülebilir.

Apraksiyle ilgili çok fazla veri bulunmasa da tanı koyulan çocukların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ayrıca, apraksinin otizmlili çocuklarda da sıklıkla görülerek, iletişimi kısıtladığı görülmektedir. Tüm konuşma bozukluklarında olduğu gibi apraksi hakkında da ailelerde ve uzmanlarda farkındalık yaratmak gerekmektedir.

ÇOCUKLARDA APRAKSİ NEDEN OLUR?

Apraksinin nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte konuşma kaslarında görülen güçsüzlük gibi bir nedenden kaynaklanmadığı bilinmektedir. Diğer yandan genetik faktörler ve erkek olma apraksi açısından risk faktörleri arasındadır.

Apraksi tedavisinde kullanılan teknikler nelerdir?

Araştırma sonuçlarına göre apraksi görülen çocuklar için sık (haftada 3-5 kez) ve yoğun konuşma terapisi seansları uygulanması gerekmektedir. Birebir terapiler grup terapisine göre daha etkili olmaktadır. Çocukta gelişme görüldükçe, terapi sıklığı azalmakta ve grup terapisinin önemi artmaktadır.

Yapılacak müdahalenin odak noktası, konuşma üretimi için gerekli kas hareketlerinin planlanması, seslerin ve hecelerin sıralama ve koordinasyonunun geliştirilmesidir.

Konuşmayı geliştirebilmek için çocuğun sürekli olarak pratik yapması gerekmektedir. Çocuk konuşma pratiği yaparken görsel, dokunsal, işitsel olarak geribildirim alması yararlı olmaktadır. Örneğin; konuşma pratikleri ayna karşısında yapılır ya da terapiler sırasında çocuktan terapistin dil ve dudak hareketlerini izlemesi istenir. Böylece terapist seslerin üretimini gösterdikçe, çocuk da ona eşlik edebilecektir. Bu çoklu-duyumsal geri bildirim ile çocuk daha kolay bir şekilde heceleri, sözcükleri ve cümleleri tekrarlayabilir ve konuşma için kas koordinasyonunu geliştirebilir.

Prompt tekniği günümüzde özellikle ağır apraksisi olan çocuklarımıza yardım edebilecek en önemli tekniklerden biridir. Prompt tekniğinde konuşma terapisti çocuğun konuşma organlarına dokunsal uyararak konuşma seslerini nasıl üretmesi gerektiğini öğretir. Tek tek hangi sesi nasıl çıkarması gerektiği öğretildikten sonra çocuk sesi hece, kelime ve cümle kurma düzeyinde kullanmayı öğrenir.

Evde yapılan pratikler çok önemlidir. Ailelere çocuğun tedavi sürecine yardımcı olmaları için alıştırmalar verilecektir. Ailelerin bu sürecin zamana ihtiyacı olduğunu unutmayarak özveriyle üstlerine düşen görevi yerine getirmesi gerekmektedir.

Apraksi Tipleri

Hastaların motor yapılarında herhangi bir zayıflık vb problem olmadığı halde, planlama aşamasındaki yetersizlikten dolayı yapamamaktadırlar. Apraksi çeşitlerine bakıldığında, motor apraksi, limb-kinetik apraksi, yürüme apraksisi, sözel apraksi gibi motor planlamayı etkileyen duruma göre çeşitleri bulunmaktadır.

Sözel apraksi, Yetişkinlikte ve çocukluk döneminde konuşmanın programlanmasına ilişkin motor bozukluktur. Sözcükleri üretmek ve istemli kas hareketlerini sağlayabilmek için gerekli merkezdeki motor planlama bozukluğudur. Sıklıkla sesletim problemleri görülür. Bunun yanı sıra fonasyon koordinasyonu, sıklığı ve/veya vurgu etkilidir. Hasta yetersizliğinin farkındadır, sözcük uzunluğu arttıkça sorun artar. Sesletim bozuklukları tutarlı değildir; tekrarlar, uzatmalar veya sözcük değişimlerinde varyasyonlar görülür. Ünsüzlerin sesletimi ünlülerden daha zordur, başlangıç ünsüzleri son ünsüzlerden daha zordur. Özellikle otomatik ve sık kullanılan sözcüklerde mükemmel sesletilen konuşma kısımlarına sıklıkla rastlanır. Apraksi terapisinin asıl amacı, hastanın konuşma üretimini gerçekleştirmek için gerekli artikülasyon hareketlerinin istemli kontrolünü arttırmaktır.

Motor Konuşma Bozukluklarının Değerlendirilmesi

Değerlendirmenin amacı tarama, tanı koyma, müdahale yöntemini planlamadır. Nörojenik kökenli dil ve konuşma bozukluklarında değerlendirme bir ekip işidir. Dil ve konuşma terapistlerin tıbbi tanı değil, konuşma bozukluğu tanısı koyar. Dil ve konuşma terapistlerin motor konuşma bozukluklarında tanı koyma süreci bir dizi değerlendirme işlemi gerektirir. Konuşma bileşenlerini değerlendirme sürecinde hastanın kas kontrolünü, tonunu, gücünü, hareketlerin hızını vb. özelliklerine dinlenme ve hareket halinde iken bakılır. Oral-motor muayene yapılır. Bir de apraksi/dizartriye eşlik edebilecek herhangi bir yutma bozukluğu, salya akıntısı bulgular da değerlendirilir. Değerlendirme sürecinde videostroboskopik endoskopik gibi aletsel yöntemlerle ses tellerinin yapı ve işlevlerini değerlendirilmesi, akustik-ses analiz programlarıyla konuşma seslerinin değerlendirilmesi yapılmaktadır.

RETT SENDROMU

Rett Sendromu, dünyada çeşitli ırklarda ve etkin gruplarda, özellikle kız çocuklarında görülen nörolojik bir rahatsızlıktır. Bu sendromun erkeklerde de görülebileceği bilinmektedir. Fakat erkek ceninlerde bu durum genellikle, annenin düşük yapması, doğum anında ölüm veya anne karnında erken ölüm gibi durumlarla sonuçlanmaktadır.

Rett Sendromu, X kromozomu üzerinde bulunan MECP2 geninin kusurlu olmasından dolayı oluşmaktadır. Özellikle kız çocuklarında görülmektedir. Bunun sebebi; erkeklerin 1 adet X, bir adet Y kromozomu taşımaları, oluşumda X kromozomunun kusurlu olanını kompanse edebilecek yedeği olmaması ve böylece MECP2 mutasyonunun erkek fetusun ölümüne yol açmasıdır. Kızlar ise erkeklerden farklı olarak 2 adet X kromozomu taşırlar.

Rett Sendromlu çocuklar, 6-18 aylık olana kadar normal veya normale yakın bir gelişim gösterirler. Bu süreden sonra çocuk, geçici durgunluk veya gerileme sürecine girer, iletişim kurma becerisini yitirir ve ellerini bir dilek dilemişçesine birbirine kenetler. Hemen ardından stereotipik el hareketleri, yürüyüş bozuklukları ve zeka gelişiminde gözle görülebilir bir yavaşlama ortaya çıkar. Nöbet geçirme, uyanıkken düzensiz soluk alıp verme gibi problemler de karşılaşılabılır.

Rett Sendromunda büyüme genellikle yavaştır, birçok Rett Sendromlu yaşına göre oldukça küçük görünmektedir.

Rett Sendromu konuşma yeteneğinin ve el becerilerinin kaybına sebep olmaktadır. İlk 2-3 yılda sosyal gelişme ve oyun gelişimi durmaktadır fakat sosyal ilgi sürmektedir. Baş büyümesinde yavaşlama ve sürekli tekrarlayıcı el hareketleri, el becerilerinin kaybı ve ellerini amaçlı kullanamama meydana gelmektedir. Denge bozukluğu ve yürümede bozulma başlamaktadır. Nöbet, nefes alma bozuklukları, diş gıcırdatma ve bel kemiğinin S şeklini alması (skolyoz) gibi problemler ortaya çıkmaktadır. İnce ve açık renk derili yüzleri, sivri burunları, küçük el ve ayakları bazı tipik özellikleridir.

Kemik kırılması Rett Sendromunda diğer motor bozukluklarından daha sık görülmektedir. Kemik kırılma vakaları, bünyeye yeterli miktarda kalsiyum girişi olmasına rağmen, kemiklerin düşük seviyede mineral içermesinden ve kemik yoğunluğunun azalmasından dolayı ortaya çıkmaktadır. Böyle durumlarda, kilo aldırma ve yüksek dereceli kalsiyum diyeti uygulanmalıdır.

Yapılan çalışmalar, doymak bilmez bir iştahları varmış gibi görülmelerine rağmen birçoğunun orta dereceden üst sınıra kadar değişebilen oranlarda yetersiz beslenme problemi ile karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Buna; yutma zorluğu, yetersiz besin girişi, enerjinin dengesiz harcanması veya vücudun besleyici gıdalardan yeteri kadar yararlanamaması gibi problemler neden olmaktadır. Bu gibi durumlarda, kilo almasına ve boyunun uzamasına yardımcı olacak, dikkatini ve etkileşimini geliştirecek

tamamlayıcı bir beslenme programı (ağız yoluyla yüksek kalori/kilo aldırma diyetleri) uygulanmalıdır.

Çok yaygın olan Rett Sendromlu çocukların motor davranışlarını nöbet olarak değerlendirmek yanlıştır. Nöbet olarak değerlendirilen birçok vaka, aslında nöbet değildir. Gerçek nöbetler, alışlagelmışin dışında olabilmekte ve uykusu esnasında meydana gelebilmektedir. Rett Sendromunda peklik, çok sık rastlanan ve çok ciddi rahatsızlığa yol açan bir problemdir. Bu problemin çözümünde; vücuda yeterli sıvı girişinin sağlanması, lifli gıdaların tüketilmesi ve egzersiz yapılması büyük önem taşır.

BELİRTİLERİ

- Uyanıkken solunum anormallikleri
- Uyanıkken diş gıcırdatma
- Bozuk uyku düzeni
- Skolyoz/kifoz
- Büyüme geriliği
- Küçük, soğuk el ve ayaklar
- Uygunsuz gülme/çılgılık atma atakları
- Ağrıya azalmış cevap
- Yoğun göz teması - göz dikme

TANI:

Rett sendromu sıklıkla Cerebral Palsy (Beyin felci) ve erken çocukluk otizmi ile karıştırılabilmektedir. Bu nedenle Rett Sendromunun özelliklerinin ve gelişim aşamalarının ailelerce bilinmesi, dikkatli ve ayrıntılı bir tıbbi değerlendirme yapılabilmesini sağlamaktadır. Böylece tanının erken konulabilmesi ve eğitimin erken başlayabilmesi sağlanabilmektedir. Rett Sendromu tanısı klinik olarak konur, MECP2 geninde mutasyon gösterilmesi ise tanıyı destekler.

TEDAVİ:

Rett Sendromunu tamamen ortadan kaldıran bir tedavi henüz bulunmamıştır. Ancak bireyin yaşamını en iyi koşullarda sürdürmesi için odaklı tedaviler uygulanmaktadır.

Rett Sendromunun tedavisi semptomlara yöneliktir. Nefes güçlükleri, motor güçlükler, nöbetler, uyku düzeni gibi semptomlar için medikal tedavi kullanılmaktadır.

Genellikle skolyoz ve kalp sorunları yaşadıklarından bu durumların kontrol altında tutulması gerekmektedir.

Ergoterapi, fizyoterapi, hidroterapi, konuşma terapisi gibi yaklaşımlar bireyin yaşam kalitesini arttırmaktadır.

Rett sendromlu bireyler orta ve ileri yaşlara kadar yaşayabilirler, ancak yaşam beklentisi daha kısa ve ani ölüm riski topluma oranla daha fazladır.

Beyin sapı otonomik bozukluğa bağlı olarak gelişen solunum yetmezliği, apne ve kardiyak aritmiler ani ölüme yol açan nedenlerden olabileceği düşünülmektedir.

Rett Sendromunun Evreleri

1. **Duraklama evresi (6-18 ay):**Gelişimin durması, göz kontağının bozulması, iletişim kaybı, oyun ilgisinin azalması, baş büyüme hızının yavaşlaması.
2. **Hızlı yıkım evresi (1-4 yaş):**Gelişimin bozulması, el kullanımı kaybı, yürüyüş bozukluğu, düzensiz solunum, kasılma nöbetleri, otistik özellikler, zihinsel gerilik.
3. **Yalancı durağan evre (2-10 yaş):**Zihinsel gerilik, otistik özelliklerin azalması, belirgin yürüyüş bozukluğu, kaba motor gelişiminde bozukluk, kasılma nöbetleri.
4. **Geç motor bozulma evresi (5-25 yaş):**Hareketliliğin azalması, spastik özellikler, skolyoz, duygusal iletişimin düzelmesi, beslenmenin bozulması ve buna bağlı zayıflık (kaşeksi), gelişme geriliği, boş bakışlar.

Rett Sendromu ve Otizm Spektrüm Bozukluğu Arasındaki Farklar

MECP2 gen mutasyonu en sık kız çocuklarında bulunur ama otizm ise hem erkek hem de kız çocuklarında görülmektedir. Her iki sendromda da, konuşma ve duygusal temas becerilerinde bozulmalar görülür. Ancak, Rett Sendromlularda baş büyüme hızının yavaşlaması, amaçlı el becerilerinin kaybı, hareketlilik, düzensiz solunumu da içerir ve bu açıdan otizmde görülen belirtiler ile uymamaktadır. El çırparak otizmde de sık görülürken, Rett sendromlularda görülen ortak amaçsız el hareketleri otizmde görülmez. Rett sendromlular hemen hemen her zaman insanları nesneye tercih eder, fakat tersi otizm görülür. Rett sendromlular genellikle erken yaşta otizm benzeri özelliklere sahip olsa da, bu otistik özellikler zamanla kaybolur.

BİPOLAR (İKİÜÇLÜ) BOZUKLUKLAR

Eski adıyla "manik-depresif bozukluk" olan bu türde biri taşkınlık:mani diğeri çökkünlük:depresyon olmak üzere iki ayrı hastalık dönemleri görülür. Bu bozukluk türünün kadın ve erkeklerde görülme oranı eşittir ve genelde 20-25 yaşlarında ortaya çıkmaya başlar. Genetik faktörler bu bozukluk türünde büyük rol oynar. Bipolar bozukluğun iki türü vardır.

1. Bipolar (ikiüçlü) 1 Bozukluk:

Bipolar bozukluk 1 tanısının koyulabilmesi için mani döneminin öncesinde ya da sonrasında hipomani ya da majör depresyon dönemleri bulunmalıdır. Bipolar bozukluk 1'de hipomani dönemleri sık görülmekle birlikte bu tanıyı alabilmek için hipomani döneminin olması şart değildir. Aynı şekilde bu bozuklukta majör depresyon dönemleri sık görülür ama tanı alınabilmesi için majör depresyon döneminin geçirilmiş olması şart değildir. Bu tanının alınabilmesi için kesinlikle yaşam boyu en az bir kez mani dönemi geçirilmiş olması gerekir. Nedir mani, hipomani ve majör depresyon dönemleri?

Mani dönemi tanı ölçütleri:

A. En az bir hafta süren duygudurum değişikliği (taşkınlık, irritabilite, yükselme)
B. Aşağıdakilerde en az üçünün (duygudurum irritabl ise dördü) bulunması; - Büyüklük hissi, benlik saygısında artma - Uyku gereksiniminde azalma - Logore (çok konuşma, gevezelik) - Fikir uçuşması, düşüncelerin yarışması - Distraktibilite - Amaca yönelik etkinlik artışı - Zevk veren etkinliklere aşırı ilgi, katılım, risk alma
C. Karma epizod dışlanmalıdır.
D. İşlevsellik bozulmuş olmalıdır.
E. Belirtiler bir madde kullanımına ya da genel tıbbi duruma bağlı olmamalıdır.

Hipomani tanı ölçütleri:

A. En az dört gün süren duygudurum değişikliği (taşkınlık, irritabilite, yükselme)
B. Aşağıdakilerde en az üçünün (duygudurum irritabl ise dördü) bulunması; - Büyüklük hissi, benlik saygısında artma - Uyku gereksiniminde azalma - Logore (çok konuşma, gevezelik) - Fikir uçuşması, düşüncelerin yarışması - Distraktibilite - Amaca yönelik etkinlik artışı - Zevk veren etkinliklere aşırı ilgi, katılım, risk alma
C. İşlevsellikte hastanın karakteriyle uyumsuz bir değişiklik söz konusudur. İşlevsellikte belirgin bozulma, hospitalizasyon gereği ve psikotik belirti yoktur.
D. Duygudurum ve işlev değişiklikleri başkalarının da gözlenebilir düzeydedir.
E. Belirtiler bir madde kullanımına ya da genel tıbbi duruma bağlı olmamalıdır.

Majör (Yeğün) depresyon tanı ölçütleri:

A. Aşağıdakilerden en az beşinin en az iki hafta süre ile bulunması; a. Depresif mizaç b. Anhedoni, ilgi-istek azalması c. İştah azalması ya da artması d. Uyku azalması ya da artması e. Psikomotor retardasyon ya da ajitasyon f. Enerji azalması, yorgunluk g. Suçluluk, değersizlik hissi h. Konsantrasyon güclüğü i. İntihar eğilimi
B. Karma epizod dışlanmalıdır.
C. İşlevsellik bozulmuş olmalıdır.
D. Belirtiler bir madde kullanımına ya da genel tıbbi duruma bağlı olmamalıdır.
E. Belirtiler bir yas durumu ile daha iyi açıklanamamalıdır.

2. Bipolar (ikiüçlü) 2 Bozukluk:

Bipolar bozukluk 2 tanısını alabilmek için en az 1 hipomani ve en az 1 majör depresyon dönemleri geçirilmiş olması gerekmektedir. Bipolar 2'de hiçbir zaman mani dönemi geçirilmez.

Bipolar 1 ve Bipolar 2 Bozuklukları arasındaki fark nedir?

- Bipolar 2'de mani dönemi yoktur. Fakat Bipolar 1'de mutlaka mani dönemi olması gerekir. Bipolar 1 tanısı zaten mani dönemi varsa konulabilir.
- Bipolar 1 psikoz (hastaneye yatırılmayı gerektirecek kadar ağır) özellikler gösterirken, bipolar-2 psikoz özellikler göstermez. Yani hastaneye yatırılmasını gerektirecek kadar ağır değildir. Psikoz özellikleri zaten varsa, söz konusu dönem, tanım olarak mani dönemidir ve o zaman bipolar-1 tanısı alır.
- Bipolar-1'de gerçeklik algısı bozulabilirken, bipolar-2 bozukluğunda bireyin gerçeği değerlendirme yetisi bozulmaz.

KÜBRA YİĞİT-ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ

İşitme Yetersizliği olan Çocuklar İçin Kaynaştırma Eğitimi

Özel eğitim okullarında işitme engellilere okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitim verilmektedir. Okul öncesi eğitimi dışında her kademede, işitme engelli öğrenciler yatılı ve gündüzlü olarak eğitim görmektedirler. İşitme engelli çocukların okul öncesi eğitimlerinde, çocuklara günlük yaşamda gerekli bazı temel davranışlar kazandırılmakta ve çocuklar ilköğretime hazırlanmaktadır. Ayrıca işitme engelli öğrencilerin normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitim görmelerine de önem verilmektedir. "Kaynaştırma" olarak tanımlanan bu uygulamaların yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır. Böylelikle akranlarıyla sosyal ve duygusal yönden hayatı paylaşımlarının yanı sıra hem işitme engelli hem de işiten öğrenci açısından pek çok yararları bulunmaktadır. Bu yararlar şöyle sıralanabilir.

İşitme Engelli Öğrenciler Açısından Kaynaştırma Eğitiminin Yararları

- İşitme engelli çocuk, akranlarını gözleme, model alma, taklit etme, iş birliği kurma, paylaşma ve karşılıklı iletişim kurabilme fırsatlarından yararlanmış olur.
- İşitme engelli çocukların hem sosyal hem de sözel etkileşimlerinde artış olur.
- İşitme engelli çocukların dil, motor, sosyal-duygusal, bilişsel ve kişilik gelişimi gibi gelişim alanları desteklenir, akademik ve sosyal gelişimlerinde olumlu yönde etkileri olur.
- İşitme engelli çocuklar, toplumda bağımsız yaşam için gerekli olan pek çok beceriyi düzenlenen etkinlikler içinde ya da oyunlar içinde öğrenebilirler.
- İşitme engelinden kaynaklanan ve bireyin toplum tarafından dışlanmasına neden olabilen davranışların azalmasını sağlar, işitme engelli çocuğun sosyal kabulünü, uyumunu ve etkileşimini artırır.
- İşitme engelli çocuğun, bir arkadaş grubuna katılarak çeşitli etkinliklerde bulunması ve kabul görmesi kendine olan güvenini artırır, bağımsız bir birey olmasına katkıda bulunur. Bu durum, çocuğun aynı zamanda bir topluluğa ait olma ve değerli olma duygularını pekiştirir.
- İşitme engelli çocukların, insanlar arasındaki farklılıkları ve benzerliklerini doğrudan gözleme fırsatı bulur. İşitme engelliler ilköğretim okullarından ve özel sınıf kaynaştırma programından mezun olan öğrencilerden durumu uygun olanlar; işitme engelliler çok programlı liselerine veya endüstri meslek, ticaret meslek ya da kız meslek liselerine Milli Eğitim Bakanlığınca sınavsız olarak yerleştirilmektedir. İstanbul, Kayseri, İzmir, İçel, Ordu, Trabzon, Isparta ve Afyon-Bolvadin'de işitme engellilerin eğitimi için çok programlı lise uygulamasına başlanmıştır. Bu okullarda öğrencilere akademik eğitimin yanı sıra meslek eğitimi de verilmektedir.

İşiten Öğrenciler Açısından Kaynaştırma Eğitiminin Yararları

- İşiten çocuk, toplumda kendisinden farklı bireyler olduğunu ve onlarla nasıl etkileşime gireceğini öğrenir.
- İşiten çocuğun, bireyler arası farklılıklardan kaynaklanan endişelerinin azalmasını sağlar.
- İşiten çocukların yardım etme, destek olabilme, yönlendirme, işbirliği kurma, paylaşma, fırsatı bularak, engelli arkadaşını teşvik etme gibi olumlu davranışları geliştirebilmelerini sağlar.
- Engelli arkadaşına model olmanın ya da yardımcı olabilmenin getirdiği sorumluluk, işiten çocuğa kendine güven duyabilme konusunda da olumlu kazançlar sağlar, kişisel gelişimini destekler.
- Diğer insanların ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı olmayı, engelli bireylerle ilişkilere değer vermeyi öğrenir.

Dikkat edilmesi gereken nokta, kaynaştırmanın gerekli alt yapılar sağlanmadan uygulanamayacağı ve her işitme yetersizliğine sahip öğrenci için uygun seçenek olmayacağıdır. İşitme yetersizliğine sahip öğrencinin eğitiminin hangi ortamda yapılması gerektiğine ilişkin olarak herhangi bir kararın verilebilmesi için öğrencinin düzeyi, o anki gereksinimleri, ilgileri, o güne dek sunulmuş ve sunulmakta olan özel eğitim ve destek hizmetleri göz önüne alınmalıdır. Bununla birlikte öğrenci için uygunluğu düşünülen program seçeneğinde uygun eğitimsel hizmetlerin sağlanıp sağlanamayacağı, gerekli destek hizmetlere ulaşım ulaşılamayacağı belirlenmelidir. Ailenin isteklerinin de göz önüne alınması da çocuğun eğitime katılması açısından önemlidir. Bazı aileler çocuklarının iletişim güçlükleri nedeniyle genel eğitim sınıflarına sadece akademik olmayan etkinliklerde katılmasını isterken, bazıları işiten çocuklarla etkileşimlerinin önemli olduğunu, destek hizmet koşuluyla çocuklarının özel okullardan daha çok genel okullara yerleştirilmesini istemektedir. Anne babanın istekleri her zaman gerçekçi olmayabilir ama işitme yetersizliğine sahip çocuklarının çoğu için destek hizmetler, uygun ortam ve materyaller sağlanabilirse kaynaştırma öncelikle düşünülmesi gereken seçenek olmalıdır.

İşitme yetersizliğine sahip çocukların genel eğitim sınıflarında eğitimleri başarılarını arttırmakla birlikte şu sorunların sona erdiği anlamına gelmez. Kaynaştırma programlarına yerleştirilen her yaştaki işitme yetersizliğine sahip öğrencilerin karşı karşıya olduğu sorunlar şunlardır:

- İşiten akranları ile oyun ve etkileşim olanakları kısıtlı olabilmektedir.
- Gerçek yaşam deneyimleri kısıtlıdır,
- Yaklaşan arabaların ve diğer tehlikelerin seslerini işitemediklerinden sesin önemli olduğu çevrelere tek başlarına girmekten çekinmektedirler.
- İşitme yetersizliğine sahip çocuğun eğitiminde başarılı program hazırlamak sınıf öğretmenin daha çok çaba harcamasını gerektirmektedir. Bunlar;
- Okuma eğitimi,
- Bilişsel stratejilerin eğitimi,
- Bireyselleştirilmiş eğitim programları,
- Bire bir ya da küçük gruplar halinde eğitim,
- İşbirlikçi anne baba programları

Bu program bileşenleri ve çocuğun özellik ve gereksinimleri dikkate alındığında çoğu işitme yetersizliğine sahip çocuk eğitimlerini genel eğitim okullarında sürdürebilir. Ancak işitme yetersizliğine sahip çocukların genel eğitim sınıflarında eğitim almaları genel eğitim sınıf öğretmenin ve hem program uyarlamaları yapmasını hem de sınıf ortamında yeni düzenleme gerektirmektedir. Ayrıca sınıfta gerektiğinde, akran desteği sağlanır, video, bilgisayar gibi görsel araçlardan yararlanır, resimler, ek kaynaklar kullanılırsa çocuğun başarıları artacaktır.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE İLETİŞİMİN ÖNEMİ

İnsanlar arası iletişim; kişilerin birbirlerine bilinçli veya bilinçsiz olarak duygu ve düşüncelerini aktardıkları bir süreçtir. Bu sürecin başarısı, bireyin yaşamındaki mutluluğun temelini oluşturur. Anne, baba ve çocuk ilişkisinde ve öğretmenlerin çocuklarla olan iletişiminde her iki tarafın da birbirlerinin duygu ve düşüncelerini paylaşarak kabul etmeleri ile birçok soruna çözüm bulunabilir. Peki çocuklarla etkili iletişim nasıl olmalıdır? Çocuklarla konuşurken emir vermek, yargılamak, ahlak dersi vermek, göz dağı vermek ...vb etkisiz iletişim yollarıdır. Sürekli emir verilen “hayır sen bırak onu yapma, hemen git oyuncaklarını yerine kaldır, sessiz ol” gibi cümleler duyan çocuklarda isyankârlık ve söylenenin tersini yapma davranışları görülebilir. Eğer ile başlayan ‘eğer sessizce oturmazsan seni parka götürmem, eğer odanı toplamazsan oyuncağını kırarım topunu keserim ‘ gibi cümleler çocuklarda kızgınlık yaratabilir. Bu durum karşısında çocuk beklenmedik davranışlar da gösterebilir. Ya da çocuk bu duruma alışıp sürekli bu tür pazarlıklar yapmaya çalışabilir. Bu tür kurulan iletişimler çocukla anne-babanın ya da çocukla öğretmenin birbirinden uzaklaşmasına sebep olabilir. Sözlü iletişimin yanında kullandığımız jest ve mimiklerimiz de çok önemlidir. Çocuk ne anlar diyerek geçiştirdiğimiz tüm durumlar aslında çocuğun içinde bir parça eksiltmektedir. Seni seviyorum derken kızgın kızgın baktığınız çocuk sizin asıl duygunuzu hissedemeyecektir. Çocuk bir şeyler anlatırken sadece kafa salladığınızda göz teması kurmadığınızda da çocuk sizin onu dinlediğinizden emin olmayacaktır. Doğan Cüceloğlu bir kitabında tanık olduğu bir olayı anlatıyor. Bir sahil kenarında yürürken bir çocuğun sürekli baba baba diye seslendiğini duyuyor. Çocuk sürekli babasının ona bakmasını istiyor ama babası annesi ile konuşurken çocuğa dönüp “evet” “ hı hı” gibi ifadeler kullanıp geçiştiriyor. Çocuk baba diyerek denize atlıyor sudan çıktığında babasının ona bakmadığını görüyor. Yüzdüğünü göstermek isteyen çocuk hayal kırıklığına uğruyor. Ya da çok daha başka bir duygunun içerisinde... Belki çok önemsiz bir durum gibi görülebilir fakat bunun gibi durumlarda bir de çocuk açısından bakmak gerekir. Sizce baba ve annenin bu çocukla kuracağı sağlıklı bir iletişim nasıl olmalıydı? Çocuklarla etkili ve doğru bir iletişim kurmak istiyorsak eğer neler yapmalıyız? Doğru ve etkili iletişim nasıl olmalıdır?

- Çocuklarla iletişim kurarken sabırlı olun ve karşınızdakinin bir çocuk olduğunun farkında olarak yaklaşılmalıdır. Çocuklar biz yetişkinler gibi düşünemezler. Okul öncesi çağında çocuklarınız varsa; 0-6 yaş arasında soyut düşünmenin olmadığı farkında olarak konuşmak lazım, elinizden geldiğince somut yöntemler kullanmalısınız.
- Sizinle iletişime geçmeye çalışan çocuğunuza , “dur işim var sonra söyle” demeyin çünkü, 5 yaş öncesi çocuklara bekle demek onu ertelemek onda değersizlik duygusuna neden olur ve size tekrar gelmesinin cesaretini kırar.
- En önemlisi de bu olsa gerek, bir çocukla konuşurken çocuğu dikkatlice dinleyin ve onu anladığınızı hissettirin. Anlaşıldığını hisseden çocuk sakin olur, önemsendiğini hisseder.
- Çocukla konuşurken, çocuğun hizasına inin , bir masada otururken konuşuyorsanız , çocuğa doğru hafif eğilin ve göz kontağı kurarak konuşun. Eğer ayakta duruyorsanız çocuğun hizasına inin ve onunla bu şekilde konuşun.
- Çocuğa saygı duyun. Çocuğun anlatmak istedikleri ne kadar saçma olursa olsun, onun konuşmak ve kendini özgürce ifade etme hakkını elinden almayın. Kendini ifade edebilmek çocukta özgüven gelişimini sağlar.
- Çocuğun sorunlarına siz çözüm bulmayın. Çocuğun size getirdiği sorunların çözüm yollarını bulmasında ona rehber olun. “Hım sence ne yapmak lazım?” Gibi.
- Eylem dilini kullanın. Çocukların kişilik yapısına yönelmek yerine yapılan yanlış davranışa yönelin. Evin içinde koşan, ses çıkaran etrafa çarpan çocuğunuza, evin içinde koşmak doğru değil diyerek davranışına işarette bulunun.
- Çocuklarla tutarlı olun. Koyduğunuz kurallarda kararlı olun ve esnetilemeyecek kurallarınızda geri adım atmayın. Sınırlarını bilen çocuk nerde nasıl davranacağını bilir, kendini emniyette hisseder.
- Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar verin.
- Gün içinde neler yapacağınızı planlayın. Kahvaltı yapacağız, alışverişe gidilecek, okula gidilecek gibi... Bir sonraki adımda ne ile karşılaşacağını bilen çocuk daha rahat olur.
- Çocukların yaş gelişim özelliklerine dikkat edin. Karşınızdaki çocuğun gelişim dönemi özelliklerini bilmeniz iletişiminizi kolaylaştıracaktır.
- Verdiğiniz sözleri yerine getirin. Bu çocuğun size olan güvenini artırır.

Zihinsel Engelli Bireylerin Gereksinimleri

Zihinsel engelli bireyler de normal gelişim gösteren bireylerde olduğu gibi temel psikolojik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlara sahiptir. Sevme- sevilme, ait olma, kendini ifade edebilme, arkadaşlık kurabilme gibi ihtiyaçlar engelli bireyler için de vazgeçilmez öneme sahiptir. Ancak bazı uyumsal becerileri yerine getirmede yetersizlik göstermeleri çevre ile ilgili deneyimlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Sosyal etkileşim insan yaşamının vazgeçilmez bir parçasıdır. Sosyal etkileşimin güçlü olması bireyin sosyal yeterliliğine bağlıdır. Kendini iyi ifade edebilme, bir gruba aidiyet duyma ve olumlu arkadaşlık ilişkileri geliştirebilme, saygılı ve hoşgörülü bir birey olma sosyal yeterliliğin istenilen düzeyde olmasına bağlıdır. Sosyal becerilerde yetersiz olan bireyler yaşamları boyunca diğer bireylerle ilişkilerinde, mesleki yaşamlarında, genel olarak duygusal ve davranışsal alanlarda çeşitli problemlerle karşılaşmaktadır. Zihinsel engelli bireylerin fiziksel, davranışsal ve bilişsel yönden sınırlılıkları mevcuttur. Bu sınırlılıklar zihinsel engelli bireylerde sosyal alanda davranış sorunları ortaya çıkarmakta, onların iletişim ve motor beceriler yönünden yaşlılarından geri olmalarına dolayısıyla sosyal yetersizlik yaşamalarına neden olmaktadır. Sosyal becerilerdeki yetersizliğin getirdiği önemli bir sonuç, engelli çocukların engelli olmayan yaşlıları tarafından kabul edilmemeleri, engelli olmayan yaşlıları tarafından daha fazla reddedilmeleri ve toplumdan izole edilmeleridir. Toplum tarafından en çok dışlanan grup engellilerdir.

Reddedilen çocuklar, diğer çocuklarla kıyaslandığında kendilerini ve diğer çocukları daha olumsuz değerlendirmekte ve daha çok yalnızlık duygusu yaşamaktadırlar. Bu durum da benlik algılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Zihinsel engelli bireyler benlik algısı ve saygısını geliştirecek destek çalışmalarına gereksinim duymaktadır. Yapılan araştırmalarda, zihinsel geriliği olan çocukların dil gelişim düzeylerinin zekâ yaşı düzeylerinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Dilin etkili kullanılmaması sosyal etkileşimin önündeki en büyük engellerden biridir. Ayrıca zihinsel engelli bireylerin bilişsel alandaki yetersizlikleri, onların bulunduğu ortamlarda nasıl davranmaları gerektiğine karar vermelerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün bunlardan dolayı, normal gelişim gösteren bireylerde zihinsel engelli bireylere karşı farkındalık oluşturmaya, zihinsel engelli bireylerin de uyumsal becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlere ve zihin engelli bireyler için sosyal destek çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bireylerin sosyal gelişimlerini sağlamak için akranlarıyla ilişki kurabilecekleri sosyal ortamların oluşturulmasına gereksinim duyulmaktadır. Ocak sayımızda engellilerin sosyal alanda karşılaştığı sorunları daha ayrıntılı olarak ele almıştık.

Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin öğrenmeleri zordur ve zaman alıcıdır. Bazı kavramları ya da becerileri yetişkinlikte bile tam olarak öğrenmeleri mümkün olmayabilir. Zihin engeli, bireydeki diğer tüm gelişim alanlarını etkilemektedir. Sınırlı zihinsel yeteneklerinin yol açtığı başarısız yaşantılar bireyde başarısızlık beklentisinin pekişmesine de yol açmaktadır. Bu sebeple ki sadece sosyal yönden değil, akademik olarak da zihinsel engelli bireyler özel eğitim ile yeterince desteklenmeli, özel eğitim imkanları artırılmalıdır. Çoğunlukla adaletsizlik, yoksulluk içinde yaşamakta, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmakta, kendini ifade etmekten yoksun bırakılmakta, aile yaşamına, bilgiye, spor, kültür ve sanata ulaşmaları kısıtlı olmaktadır. Bu bireylerin ekonomik, sosyal ve hayat güvencesini sağlayamaya yönelik daha üst düzey tedbirler devlet tarafından alınmak zorundadır.

SINAV

STRATEJİLERİ-2

SINAV ANINDA TEST ÇÖZME STRATEJİLERİ

Uygulayacağınız bir sınav stratejisi belirleyin, sınav anında hangi testten başlayacağınıza ve hangi sırayla sınavı sürdüreceğinize önceden karar vermelisiniz. Geçmiş sınav deneyimlerinizi ve başarılarınızı göz önünde bulundurarak bir sınav planı hazırlamalısınız. Bu kendinize olan güveninizin artmasını ve sınav kaygınızın azalmasını sağlayacaktır.

Kitapçıkların dağıtılmasıyla heyecanınızda bir artış olması, bir an her şeyi unuttuğunuz düşüncesine kapılmanız çok normaldir. Derin birkaç nefes alıp verdikten sonra soruları çözmeye başladığınızda heyecanınızın yatıştığını göreceksiniz. Sınav başladığı andan itibaren, çevrenizdeki olup bitenlerle irtibatınızı kesip, bütün dikkatinizi sınav sorularına yoğunlaştırmalısınız. Öncelikle sorunun okunup anlaşılması daha sonra cevabın düşünülmesi gerekir.

Sınava götürebileceğiniz en önemli şey kendinize olan inancınız ve moralinizdir, bu nedenle sınava en iyi bildiğiniz ve en sevdiğiniz testten başlamalısınız. Çünkü sınav soruları çok zor, zor, normal, kolay, çok kolay gibi zorluk derecelerine sahiptir. Ve ilk üç sorunuz zor sorular kısmından gelebilir. Bu durumun moralinizi bozup sınavdan kopmanıza neden olmaması için sınava en iyi bildiğiniz testten başlamalısınız.

Testteki soruları sırayla çözün, size zor gelen sorularda turlama tekniğini uygulayın. Test tekniğine dayalı sınavlarda başarısızlığın nedeni genellikle bilgi eksikliğinden değil, sorulara yaklaşım tarzından veya soru sitiline aşına olmaktan kaynaklanır. Bunun için öğrencilerin test çözme teknikleri konusunda yeterli olması gerekmektedir.

Soru kökünü ve soru paragrafını anlamadan şıkları okumaya başlamayın. Önce size verilenleri ve sizden istenenleri iyi belirleyin. Soruda sizden ne isteniyorsa ne eksik, ne fazla, isteneni düşünmelisiniz. Bu sizin cevabı daha kısa sürede ve daha doğru bir şekilde bulmanızı sağlayacaktır. Her sorunun kendine has bir mantığı vardır. Test çözerken kendi mantığınızla değil sorunun mantığına göre hareket etmelisiniz.

Bazı dersleri fazla sevmeyebilirsiniz ancak bu derslere önyargılı yaklaşmayın, mutlaka çözebileceğiniz sorular olacaktır. Doğru cevaba daha kısa sürede ulaşmak istiyorsanız yanlış olduğuna inandığınız şıkları hemen eleyin, kalan şıklar üzerine düşünün. Soruyu çok fazla okuyarak zihninizi karıştırmayın. Bir soru üzerinde ortalama bir, bir buçuk dakikadan fazla durmayın, yapamıyorsanız diğer soruya geçin.

Negatif ifadelerle dikkat etmelisiniz. Beynimiz olumsuz ifadeleri olumlu algılama eğilimindedir. "Yapılmamıştır" sözcüğünü "Yapılmıştır" olarak algılayabilirsiniz. Daha sonra soruya yönelir "olumsuz" olanı aradığımızı beyne 2. bir mesaj olarak göndeririz. Bu nedenle öncelikle soru kökünü dikkatle okumalısınız, olumsuz ifadelerin altı çizilmiş bile olsa tekrar çizmelisiniz.

Soruların ve yanıtların tümünü okumalısınız. Özellikle uzun paragraf sorularında satır atlama eğiliminde olabilirsiniz. Fakat aradığınız cevap atladığınız satırda olabilir; bu nedenle tüm soruları ve cevapları tek kelime atlamadan okumanız gerekir. Paragraf sorularında önce soruyu okuyun, sonra paragrafı okurken sorunun cevabını bulmaya çalışın, bu sizin zaman kazanmanızı sağlar.

Cevaplardaki çeldiriciler kuvvetli olabilir, örneğin "b" seçeneği size yakın gelse bile diğer şıkları da mutlaka okumalısınız. Doğru cevap zannettiğiniz seçenek kuvvetli bir çeldirici olabilir. Sorularda parantez içinde, altı çizilmiş ve koyu renkte, olumsuz yazılmış ifadelerle dikkat edin; unutmayın soruyu doğru anlamak çözümün yarısıdır.

Sayısal sorularda işlemleri mutlaka kaleminizi kullanarak yapın. Sözel soruları çözerken önemli gördüğünüz yerlerin altını çizebilirsiniz. Sınavda zaman kullanımını en fazla zora sokan bildiklerimiz ve bilmediklerimiz değil, biraz bildiğimiz ya da tereddüt ettiğimiz sorulardır.

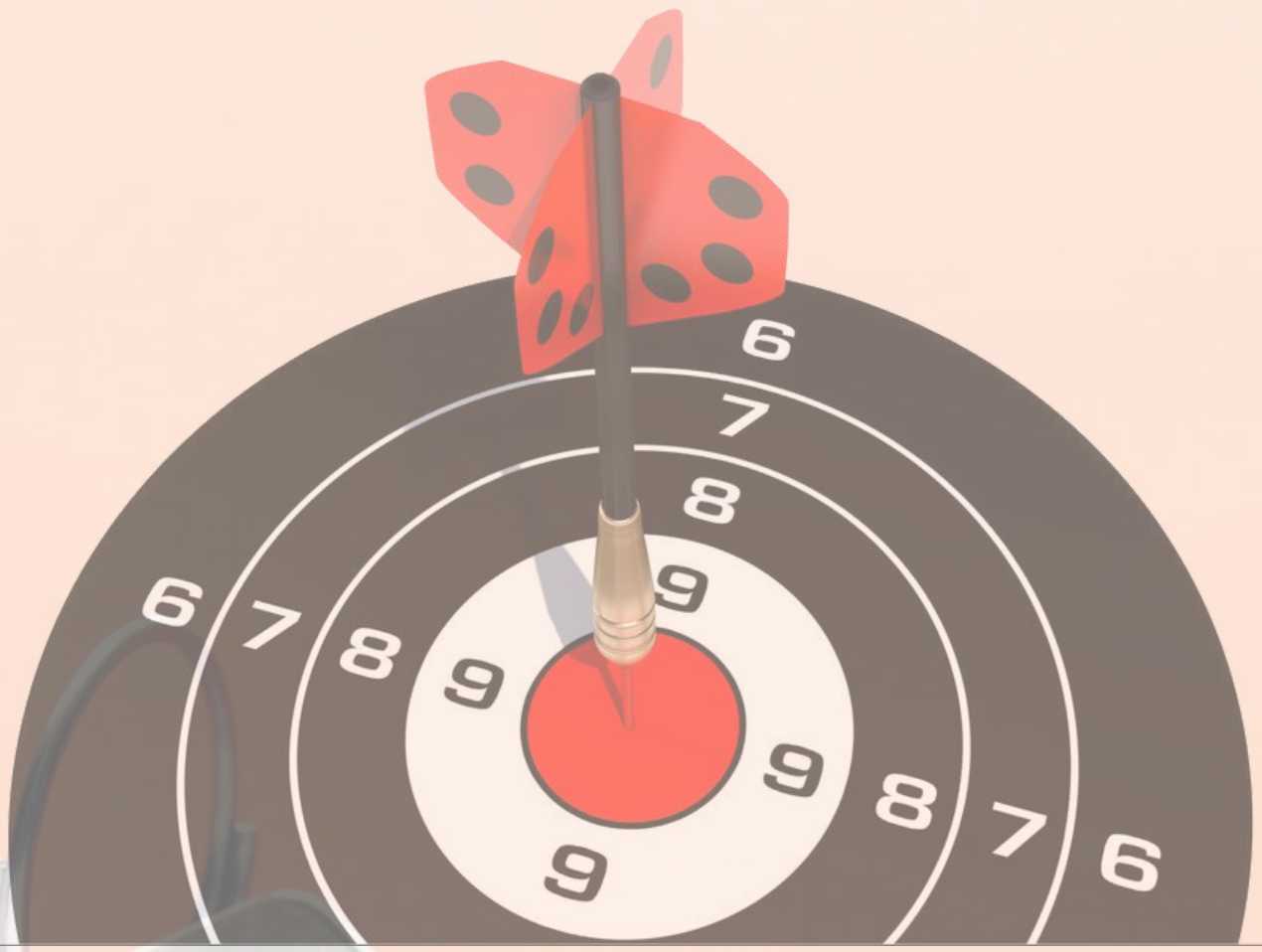
Daha önceden işaretlediğiniz fakat tereddüde düşüp ikinci turda bakma ihtiyacı hissettiğiniz sorularda yanlış olduğuna kesin emin olmadıkça, ilk tahminde bulunduğunuz cevabınızı değiştirmeyin. Özellikle matematik testinde cevap şıklarından sorunun çözümüne gitmek de önemli bir çözüm yoludur.

Eğer ikinci turda da yine aynı soru üzerinde çok çelişkide kalıyorsanız soruyu boş bırakmanız daha iyidir. Çünkü her yanlış cevap hem kendini hem de doğru cevaplarınızı götürmektedir. Bir doğru sizi en az kişinin üstüne çıkarabilir ve her yanlış sizi kişinin altına düşürebilir. Bu soru zor yapmam ya da zaman kazanmak için soruyu ve de cevapları tam okumadan cevap şıklarına koşmak sizi yanlış şıklara götürür.

Altı çizili ifadelerle dikkat edin. Siyah ve kalın yazılı kelimelere dikkat edin. Soru köklerindeki olumsuz eklere dikkat edin. Soru içinde geçen ipuçlarından yararlanın.

Ayrıca soru içinde geçen aşağıda sıraladığımız cümleler de sizin soruyu çözenizi sağlayacak anahtar cümlelerdir. İşte bu cümleler:

- anlamca birbirine en yakındır?
- altı çizili sözcükle hangisi çıkarılamaz?
- hangisine değinilmemiştir?
- altı çizili sözcüğün kattığı anlam vurgulanmak istenen hangisidir?
- en küçük/en büyük değer kesinlikle doğrudur?
- asıl anlatılmak istenen nedir?
- en önemli?
- diğerlerinden farklıdır?
- hangileri olmuştur?
- benzerlik gösterir?
- verilenlerden hangisi doğrudur?
- Nicelik ve nitelik bildirir? vb soru köklerine dikkat etmek gerekmektedir.

Bir alanın testlerinin hepsine bakmadan diğer alana geçmeyin. Testler arası geçişleri soruların bitiminde yapın. Cevaplarını bulduğunuz soruların cevap formuna işaretlemesini hemen yapın. Ama dikkat edilmesi gereken çok önemli noktada soru hangi alandıysa ve hangi numaraysa cevap kağıdında o alanı ve o numaranın işaretlenmesidir. Yorulduğunuzu ya da tıkanıtığınızı hissettiğinizde belirli aralıklarla gözlerinizi 1-2 dakika dinlendirerek nefes egzersizleri yapmanız sizi sınava daha çok konsantre edecektir.

Soruların zorluk derecelerine baktığımızda; Çok kolay % 10 Kolay % 20 Normal % 40 Zor % 20 Çok zor % 10 olduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla bazı soruları hemen cevaplandırırken, bazılarında zorlanabilirsiniz. Aynı bölümde bulunan her sorunun puan değeri aynı olduğundan soruların cevaplarını hatırlamadığınız zaman telaşlanmayın, bütün soruları doğru yanıtlamak beklentisi içinde olmayınız.

Soruların cevaplarını, cevap anahtarına işaretlerken doğru seçeneği işaretleyip işaretlemediğinize dikkat edin, işaretleme esnasında kaydırma ve yanlış işaretleme ihtimaline karşı her on soruda bir cevaplarınızı kontrol edin. Size verilen süreyi sonuna kadar kullanın, eğer vaktiniz kalırsa, tüm cevaplarınızı tekrar kontrol edin. Çift işaretlenmiş veya iyi silinmemiş cevaplar optik okuyucular tarafından yanlış cevap olarak değerlendirileceğinden, her soru için tek bir cevabın işaretlendiğinden emin olmak için cevapları kontrol ederken bu noktaya da dikkat etmelisiniz.

Cevap kağıdının zedelenmemesine, yırtılmamasına, delinmemesine dikkat etmelisiniz. Sınavda kesinlikle kimseye kopya vermeyin ve kimseden kopya almayın. Zamanı son anına kadar kullanın. Sınav evraklarınızı (Sınav kitapçığı, cevap kağıdı) eksiksiz teslim edin.

SON SÖZ YERİNE

Sınava hazırlık sadece ders çalışmak değildir. Kendinizi iyi hissetmeniz çalışmalarınıza güvenmeniz ve başarabileceğinize inanmanız da son derece önemlidir. Elbette, kendinizi en iyi yine siz tanırırsınız. Bu süreçte önerilere kulak tıkamadan, önümüzdeki günleri 'bahane' üretmeden; sizi hedeflediğiniz üniversiteye ulaştıracak bir çalışma temposu tutturarak geçirmeniz dileğiyle...

Unutulmaması gereken başarının bir sonuç değil bir süreç olduğudur ve bu sürecin son zamanlarını iyi değerlendirsek başarıda kaçınılmaz olur. Ya kazandım ya kazanamadım gibi hayatı ikiye bölmek (siyah ve beyaz gibi) doğru değildir, hayatta griler de vardır. Önemli olan bir şey var, başarıya kadar devam etme kararlılığı...

İLETİŞİM BECERİLERİ

İletişim insanın ana rahmine düştüğü andan itibaren sahip olduğu en temel beceri olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise iletişim, insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünüdür. Ayrıca varlık sürdürme biçiminde meydana gelen her türlü gelişmeden ve değişikliklerden kolayca etkilenen bir olgudur. Diğer bir deyişle, iletişim insana özgü bir olgudur. (Oskay, 1999) Sosyal bir varlık olması sebebiyle, insan, iletişim kurarak diğer insanlarla bir uyum ve işbirliği içinde yaşayabilir.

İletişim bir kaynaktan (kişi, kişiler veya organizasyon, bir araçla (yazılı, sözlü, görsel veya beden dili ile), bilgi haber, düşünce, duygu veya kültürün bir başka insan veya insan topluluklarına aktarılmasıdır.

İLETİŞİMİN ÖZELLİKLERİ

İletişim Bir bütündür

İletişim, kelimeler, ses tonu ve beden dilinden oluşan bir bütündür. Kelimeler "ne" söylediğimizle; ses tonu ve beden dili "nasıl" söylediğimizle ilgilidir. İletişimi yapılandırma kelimeler aynı kalmak koşuluyla, kelimeler %10, ses %30 ve beden dili %60 oranında rol oynar. İletişimi bir bütün olarak düşünmemiz ve ona göre iletişim yaklaşımımızı hayata geçirmemiz gerekmektedir. Kelimelerin etkisi %10 olarak düşünüldüğünde karşımızdakinin bizi doğru anlaması için ses tonumuzun ve beden dilimizin ne kadar etkili olduğu görülmektedir.

Beden Dili

Başarılı iletişimin en temel önceliği olan doğru anlama eylemini etkili bir biçimde gerçekleştirmek için karşımızdaki kişinin beden dilinin nasıl okunması gerektiğini, bedenimizin iletişim kurarken aslında sözlerimizden daha önemli olduğunu ve beden dilimizi nasıl doğru kullanabileceğimizle ilgili bilgili ve becerikli olmamız gerekmektedir.

Ses Tonu ve Konuşmanın Akıcılığı

Sesin etkili bir biçimde kullanılması, kişinin kendi ortaya koyuşu ve mesajını iletmesindeki etkinlik açısından büyük önem taşır. Ortama ve mesaja uygun bir ses tonu, akıcı bir üslup, açık, işitilir ve düzgün cümlelerle yapılan bir konuşma, dinleyende rahatlık uyandıracak ve söylenenleri etkili kılacaktır. Dolayısıyla, yapılan açıklamalardaki önemli noktaları dikkate alarak mesajımızı göndermek, karşımızdaki kişinin bizi etkili ve doğru anlamasına yardımcı olacaktır.

Beden Duruşu

Karşımızdaki kişinin bizi doğru anlaması için beden duruşumuzun önemi de büyüktür. Verdiğimiz mesajın alıcı tarafından anlaşılması noktasında, alıcı bizim beden duruşumuzu ve onun verdiği mesajı okumaya ve anlamaya çalışır.

Mimikler

Kişi duygu ve düşüncelerini beden diliyle, en çok da mimikleriyle dışa vurur. Yüz ifadesi verilen mesajla uyum içinde olur ya da alınan mesaja göre şekillenir. Dolayısıyla verdiğimiz mesajın alıcı tarafından etkili bir biçimde anlaşılmasında mimiklerimizin etkisi büyüktür.

Mesafe ve Bedensel Temas

İnsanlar çevrelerinde oluşturdukları boş mekanlar yoluyla da iletişimde bulunurlar. Başkalarına olan uzaklığımızı ayarlayarak onlara bazı mesajlar iletiriz. Bir insana çok yakın durmak ve bedensel temas ilişkiye belirli bir yakınlık ve sıcaklık katar. Böyle bir yakınlık isteği içinde olmayan kimse, bu durumdan rahatsızlık duyar ve savunucu olur. Dolayısıyla bize gönderilen mesajı doğru ve etkili bir biçimde anlamamız noktasında mesajı gönderen kişi ile aramızdaki mesafe ve bedensel temas da önemli bir etkiye sahiptir.

Etkin Dinleme

Dinlemek, önem vermektir. Etkin dinleme karşımızdakini onaylamak ya da ikna olmak demek değildir. İyi bir dinleyici konuşmacının sadece söylediklerine değil, beden diline de dikkat eden bir dinleyicidir. Etkin dinleme alıcı açısından iletişimde güdültüye düşük oranda maruz kalma ve mesajı tam ve doğru anlama becerisidir. Etkin dinleyiciler, dinlediği kadar, anladığını kaynağa geri bildiren davranışlar sergilerler, bu sayede iletişim daha verimli bir hal almaktadır. Etkin dinlemede amaç, çoğu zaman bir sorunun anlaşılması ve çözülmesi için gerçekleşir.

Empati

Bir insanın kendisini karşındakinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır. Empati insan ilişkilerinin sürekliliği açısından önemli bir etmendir. İnsanların karşındaki kişi ile empati kurabiliyor olmaları, iletişimin başladığını ve alıcının kaynağı algılamaya çalıştığını ve etkili bir dinleme sergilediğinin göstergesidir.

Empati için karşımızdakini doğru tanıyabilmek ve onun durumunu gerçekte olduğu şekliyle anlayabilmek önemlidir. Bu da dinleme sayesinde olur. Empati de dinlemesini bilmek için büyük bir kısmını halletmek demektir. (Salmış, 2011: 146) Onunla ilgilenmek bir bakıma saygı duyduğumuzu göstermektir.

Empati gösteren kişilerin özelliklerine bakıldığında beden dili, ses tonu ve duyguları uyumludur, tüm enerjisini karşındakinin ne söylediğine ve aslında ne söylemek istediğine odaklanmıştır.

Yüksek Lisansa başlayan bir öğrenci danışmana "öyle pek fala umudun yok notlarım orta hatta ortadan biraz da aşağı eğer istersem dahi iyi yapabileceğimi biliyorum. Ama bu okuldan ve bazı hocalardan dolayı ortaya çıkan bu hayal kırıklıklarımın beni niçin bu kadar etkilediğini anlamıyorum kendini bildiğimden beri mühendis olmanın ne demek olduğu ile ilgili hiçbir fikrim yokken bile mühendis olmayı istiyordum. Aslında mutlu olmam gerekiyor veya en azından bu kadar mutsuz olmamam gerekiyor" sözlerine karşılık danışmanın verdiği "Çok fazla hayal kırıklığına uğradığın bir dönem. Belki de mühendisliğin senin için iyi bir seçim konusunda da bir hayal kırıklığı yaşıyorsun" şeklinde cevabı empatik tepkiye örnektir.

Empati de sempati de bir iletişim etkinliğidir. İki kavram birbirleriyle karıştırılmaktadır. Sempati bir insanın sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olmak demektir. Bir kişiye sempati duyuyorsak onun acısını da sevgisini de paylaşıyoruz. Empati kurulduğunda ise karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini anlamak esastır. Empatide hak vermesek de anlamaya çalışırız, sempatide hak vererek doğruluğunu ve duygu paydaşlığını yanlış olsa bile devam ettirerek anlamaya çalışırız. Empatide özdeşim kurarak anlama varken, sempatide "yandaş olmak esastır."

Empati kuran kişi taraf tutmaz. Empatik iletişim ile karşındaki düşündürme ve yeni fikirler geliştirmeyi amaçlar. Sempati gösteren kişi karşındakinin tarafını tutar. Karşındakine hak vererek onun duygusunu pekiştirir. Doğru anlama noktasında empatik iletişim gerçekleştirmek gerçekten de çok büyük önem arz etmektedir.

Kediler Konuşur Mu?

Odada boğucu bir sıcaklık var. Kadın, koltuğun yumuşaklığına bırakıvermiş kendini. Saçları darmadağın. Bir kavgadan yeni çıkmış sanki. Serinlemeye çalışıyor sadece. Elindeki kâğıt yelpazeyi umutsuzca sallayıp duruyor. Vantilatör çalışıyor ama tek katkısı televizyondan yayılan, mahalleden taşan seslere biraz daha ses eklemek. Kadın gözlerini televizyonun ekranına kilitlemiş. Ekranda bir yarışma programı var. Araba hediye ediyorlar. Kadın, yarışmacı çiftler kadar heyecanlı.

Çocuk, halının üzerinde oyuncak kediyle oynuyor. Beyaz tüylü, düğmesine basıldığında miyavlayan bir oyuncak kedi. Kediyi annesinin ayaklarının dibine kadar yürütüyor. Dikkatini çekmek için çabalyor biraz daha. Annesi, gözlerini ekrandan ayırmayınca dayanamayıp soruyor. Anne kediler konuşur mu? Kadın kuru bir ağaç dalı kadar ruhsuz. Azarlıyor kızını. Kızım salak mısın sen. Konuşmazlar tabii. İnsan mı onlar? Çocuk devam ediyor konuşmaya. Ama Nevzat Amca kedilerinin konuştuğunu söylüyor. Kadın, Saçmalama. Olmaz öyle şey. Oynamana bak sen, diyor. Nevzat Amca'nın kim olduğunu; kızıyla ne zaman, nerede, nasıl konuştuğunu merak etmiyor. Kızını geçiştirmek için cevaplıyor sorularını. Akli, arabayı kimin kazanacağına.

Yarışma programı reklam arası verince kadın başka bir kanal açıyor. Yine bir yarışma programı. Kanalı değiştiriyor. Abartılı makyajıyla bir kadın, bu sene herkesi evlendireceğim. Hiç şüpheniz olmasın, diyor. Orta yaş ve üzeri seyirciler çoşkuyla alkışlıyorlar kadını. Çocuk kedisini kucağına alıp sessizce ayrılıyor evden.

Nevzat amca bir sokak aşağıda oturuyor. Karısıyla birlikte yaşayan bir emekli mühendis. Çocukları yok. Hiç olmamış. Bu yüzden çocukları çok seviyorlar. Bir de kedileri. Nevzat Amca çocukları daha çok seviyor. Daha uzun. Bazen daha sert. Karısının evde olmadığı zamanlarda daha farklı. Büyük bir sabır ve iştahla izliyor çocukları. Onların sık sık gelmesinden memnun. Daha sık gelsinler diye evin bir odasını oyuncaklarla doldurmuş.

Nurcan'ı görünce gözleri parlıyor Nevzat Amca'nın. Karısı evde değil. Nurcan'ı kucağına alıp içeri götürüyor. Yeni bir oyuncak isteyip istemediğini soruyor. Nurcan içeride gerçek kedileri severken Nevzat Amca elinde bir oyuncakla dönüyor. Siyah, parlak tüylü. Gözlerinde renkli ışıkların yanıp söndüğü bir kedi. Birlikte isim koyuyorlar: Kara.

Nevzat Amca Nurcan'a kedileri nasıl sevmesi gerektiğini söylüyor. Nurcan kedinin yanağını okşarken O, Nurcan'ın yanağını okşuyor. Sonra omuzlarını, kollarını. Sirtına, arkasından bacaklarına doğru inecekken kapı çalıyor. Kerime Teyze geldi. Nevzat Amca, kapıyı açmadan önce Nurcan'a, bir sonraki gelişinde daha kısa bir etek giy, diyor. Kediler eteklerine dolaşmaz. Daha rahat seversin.

Nurcan kucağında yeni oyuncağıyla dönüyor evine. Kapı aralık. Annesi sigara yakmış. Yarışmayı kazanan çift sarmaş dolaş. Mutluluk akıyor gözlerinden. Kadın kızının yeni oyuncağına bakıyor bir an sonra televizyona dönüyor. Vantilatör gürültüsünden gram eksiltmeden çalışmaya devam ediyor. Nurcan odasına götürüyor oyuncağını. Dolabındaki kıyafetlerine bakıyor. Etekleri ayırıyor, üzerine tutarak.

Yeni bir etek seçiyor. Biraz daha kısa.

EGİTSEL DEĞERLENDİRME VE TANILAMA ESASLARI NELERDİR?

SORU-YORUM

(1) Bireylerin Eğitsel değerlendirmesi ve tanılması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır.

(2) Bireylerin Eğitsel değerlendirmesi ve tanılmasıyla ilgili ilk başvuru; okul yönetimi, veli ya da zihinsel engeli olmayan 18 yaşından büyük bireyin kendisi tarafından; resmî kurumlarda bakım ve barınma hizmetinden yararlanan bireyler için kurumun resmî yazı ile görevlendireceği personel tarafından RAM'a yapılır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama uygun ortamda, bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Sağlık sorunları nedeniyle RAM'a gelemeyecek durumda olanların Eğitsel değerlendirme ve tanılmasıyla ilgili iş ve işlemler bu bireylerin bulunduğu ortamlarda yapılır.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilirler. Resmî özel eğitim okuluna, özel eğitim sınıfına ya da tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime yönlendirilen öğrenciler için Rapor, 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan özel eğitim kurumlarında destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için Rapor düzenlenir.

c) Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için en fazla bir yıllık eğitim planı hazırlanır. Süresi biten planlar ihtiyaç hâlinde yenilenebilir.

ç) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin iş ve işlemler MEBBIS-RAM Modülü üzerinden yapılır.

(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır.

(5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

(6) Bakanlığa bağlı yurtdışındaki Türk okullarında eğitimlerini sürdüren özel eğitim ihtiyacı olan bireylere Türkiye'deki RAM'larda Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmeti sunulur.

(7) Türkiye'de eğitimine devam eden veya edecek olan yabancı uyruklu bireyler RAM'larda sunulan Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerinden yararlanır. Bu bireylerden, Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilenler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu (EK-1) düzenlenir.

(8) Özel yetenekli olarak BİLSEM'e aday gösterilen öğrencilerin Eğitsel değerlendirme ve tanılması ile ilgili iş ve işlemler Bakanlıkça yayımlanan kılavuzda açıklanan takvim doğrultusunda yapılır.

(9) Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci ile ilgili yapılacak iş ve işlemlerde bireyin veya velinin görüşü alınır.

KAYNAKÇA

- DEMİRBİLEK M. ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN GEREKSİNİMLERİ. ŞUBAT 2013, S. 61-62
- ETKİLİ İLETİŞİM TEKNİKLERİ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 2775, S: 3, 7, 8, 9, 12, 13
- GENEL EĞİTİM OKULLARINDA ÖZEL GEREKSİNİMİ OLAN ÖĞRENCİLER VE ÖZEL EĞİTİM
- [HTTP://İSMEK.İST/FILES/İSMEKORG/FILE/2016_HBO_PROGRAM_MODULLERİ/İSİTMEENGELLİLER.PDF](http://ismek.ist/files/ismekorg/file/2016_hbo_program_modulleri/isitmeengelliler.pdf)
- [HTTP://WWW.DİLKOM.ANADOLU.EDU.TR](http://www.dilkom.anadolu.edu.tr)
- [HTTP://WWW.KONUSMATERAPI.COM](http://www.konusmaterapi.com)
- [HTTPS://DİLKONUSMA.COM/MAKALELER/SENDROMLAR/RETT-SENDROMU/](https://dilkonusma.com/makaleler/sendromlar/rett-sendromu/)
- [HTTPS://İLKEVİN.COM.TR/RETT-SENDROMU-NEDİR-BELİRTİLERİ-NELERDİR/](https://ilkevin.com.tr/rett-sendromu-nedir-belirtileri-nelerdir/)
- [HTTPS://SAGLIĞIM.GOV.TR/RUH-SAGLIĞI/YAYGIN-GELİSİMSEL-BOZUKLUKLAR.HTML](https://sagliqim.gov.tr/ruh-sagligi/yaygin-gelisimsel-bozukluklar.html)
- [HTTPS://WWW.ZİCEV.ORG.TR/RETT-SENDROMUMAKALE-1](https://www.zicev.org.tr/rett-sendromumakale-1)
- MEŞE, YUNUS(5 NİSAN 2018), KEDİLER KONUŞUR MU?, İZDİHAM
- TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI (2021, OCAK 21). [HTTPS://EBEVEYN.TBM.ORG.TR/TEKNOLOJİ-BAGIMLILIGI](https://ebeveyn.tbm.org.tr/teknoloji-bagimlilik/)

**GÜMÜŞHANE REHBERLİK VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

**ADRES: İNÖNÜ MAHALLESİ AYDIN
DOĞAN KÜME EVLER NO: 32/3
MERKEZ / GÜMÜŞHANE**

**Telefon : 0 (456) 213 43 47
Faks : 0 (456) 213 25 73
E-posta : 254496@meb.k12.tr**

@gumushaneram

gumushaneram

İŞİMİZ GÜCÜMÜZ İNSAN